

LEČENJE HRONIČNOG BOLA

Prof. Dr Radoslav Perunović
KBC “Dr D. Mišović-Dedinje”
Beograd

Upotreba lekova

- NSAIDs (44%) su najčešće korišćeni lekovi
- Drugi često korišćeni lekovi su slabi opioidi (23%) i paracetamol (18%)

Sa bolom se sreću različiti kliničari, ali retko specijalisti za bol

- Najčešće su konsultacije sa **lekarom OP**
  - Ortopedi i nešto manje reumatolozi i neurolozi takođe
  - Samo 23% pacijenata se sreće sa *“specijalistom za bol”*

Leč enje kancerskog bola

Modaliteti lečenja kancerskog bola

- Primarna terapija
- Radijaciona terapija
- Hemoterapija
- Imunoterapija
- Hirurgija
- Antibiotici
- Simptomatska terapija
- Farmakoterapija
- Intervencioni modaliteti
- Rehabilitacioni modaliteti
- Psihološki modaliteti
- Komplementarna i alternativna medicina

Lekovi u lečenju kancerskog bola

- **Ne-opoidni analgetici**
- **Opioidni analgetici**
- **Adjuvantni analgetici**
- **Lekovi za lečenje analgetskih neželjenih efekata**

OPŠTI PRINCIPI LEČENJA KANCERSKOG BOLA

“By the mouth” – oralno davanje lekova

“By the clock” – optimalni dozni interval na vreme

“By the ladder” - the WHO analgesic ladder

“For the individual” - individualna dozna titracija

“Attention to detail” – efikasnost, tolerantnost i detaljne instrukcije

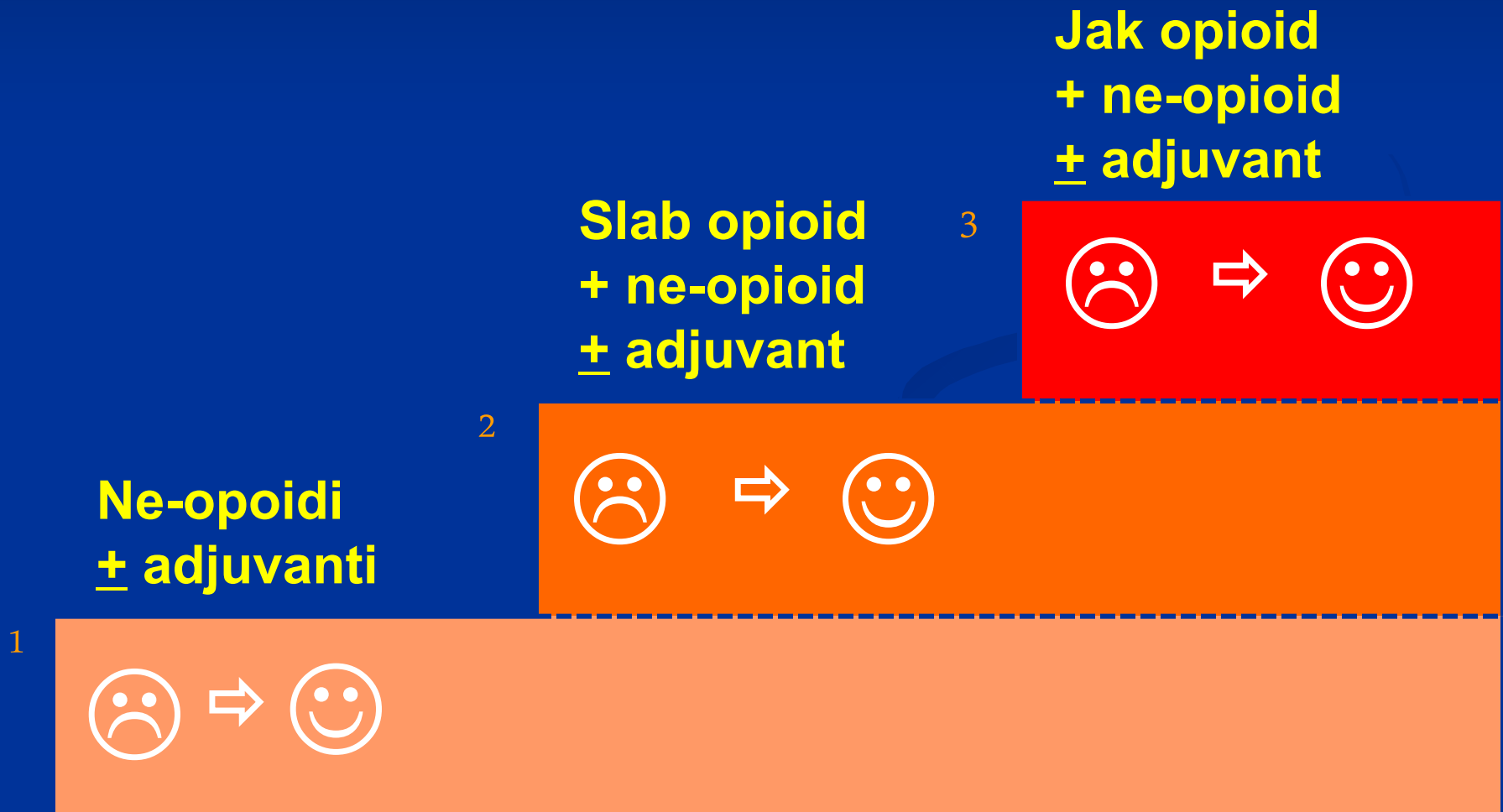
***UBLAŽENJE BOLA I DO 70-90% PACIJENATA SA
KARCINOMOM***

ORALNO UZIMANJE LEKOVA

- **Prikladno**
- **Ne invazivno, fleksibilno, komforno**
- **Sporiji početak dejstva, zahteva aktivno učešće pacijenata, saglasnost**

The WHO analgesic ladder

NE-OPIOIDNI ANALGETICI

1. NSAID

- Ne-slektivni (COX-1/ COX-2)
- COX 2 selektivni (“coxibs”)

2. PARACETAMOL

OPIOIDI

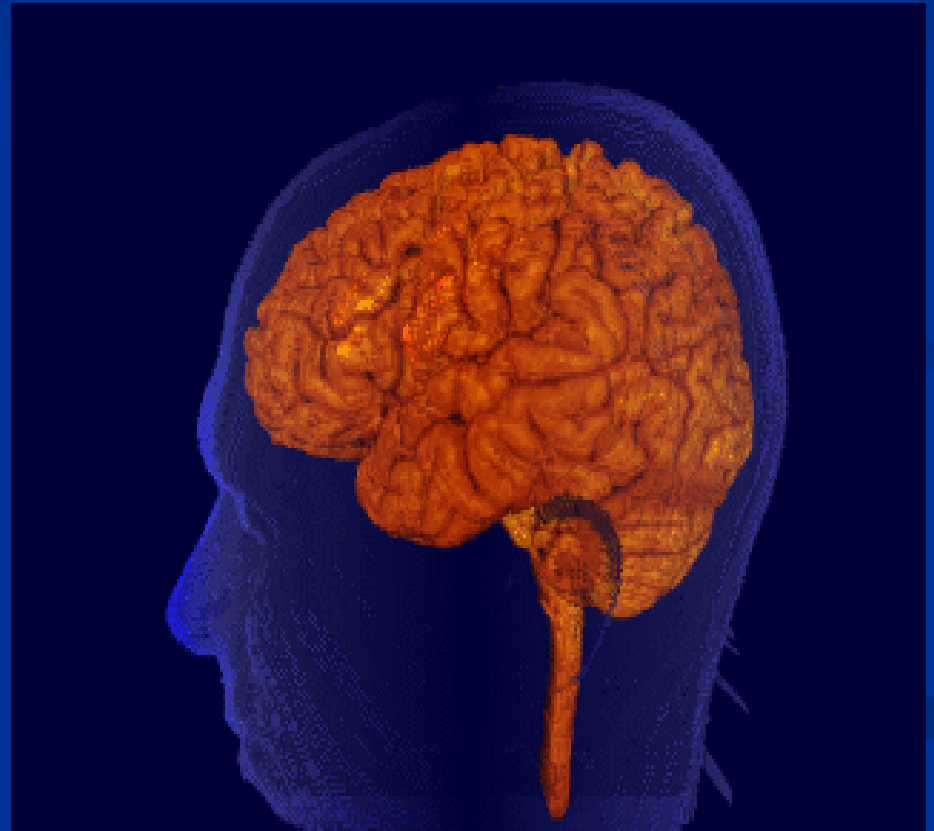
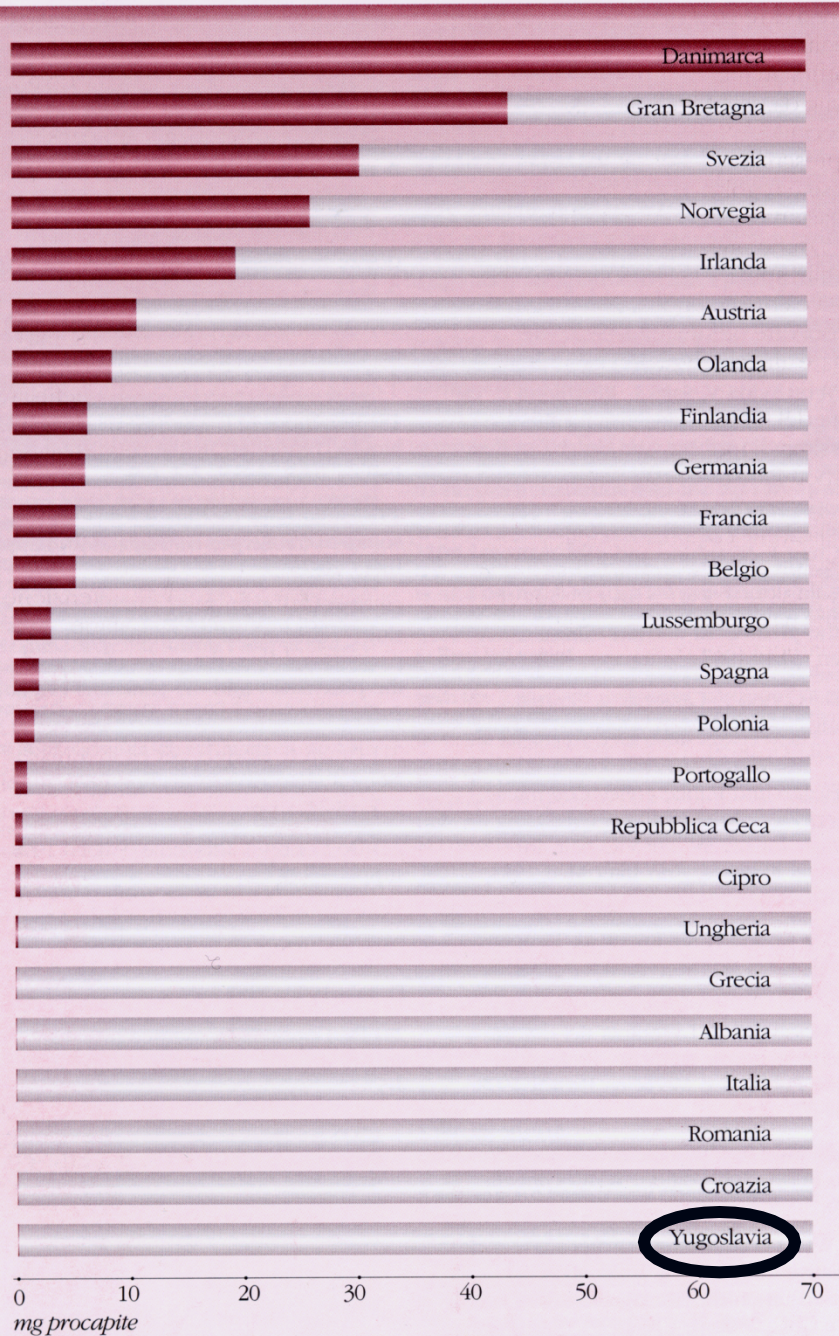

Figura 7
Consumo di morfina nei diversi paesi europei, 1993²²⁻²⁴

WHO

Morphine consumption is considered an index of correct treatment of cancer pain

Način dospeća leka do receptora

Farmakološko lečenje bola treba da je kontinuitet indirektnog i direktnog davanja leka.

Indirektno (Sistemske) davanje leka

Direktno davanje leka

Dospeće analgetika do receptora posle:

Sistemske absorpcije
(oralna, bukalna, sublingvalna, intranazalna, rektalna)

Formiranje depoa za produženo i kontinuirano (transdermalno, intramuskularno, ili subkutano)

Intravensko davanje (direktno u krvne sudove)

Davanje leka u neuroaxis:

U blizinu receptora (epiduralno, subarahnoidalno, ili intraventrikularno)

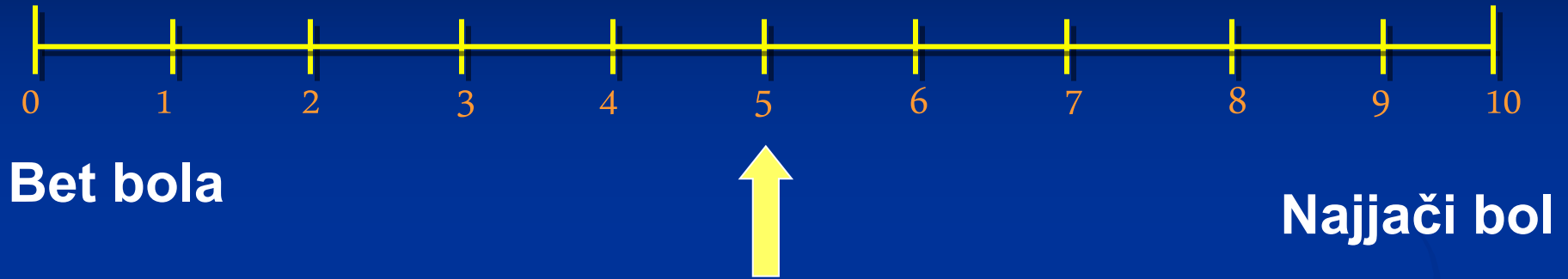
Blizu ciljnog nervnog tkiva (neuroablacija)

Indirektno administriranje leka

- Oralno
- Intramuskularno
- Sublingvalno, bukalno-transmukozalno
- Transdermalno
- Inhalacijom
- Rektalno
- Vaginalno
- Subkutano
- Intravensko

Numeric rating scale

Indikovani kada je bol ≥ 5

Codein

- WHO esencijalni lek
- 1/2 potencije tramadola 1/10 potencije Mo
- Umeren bol, kašalj, diarrhea
- 30-60 mg PO, Q4-6h (max 240 mg/dan)
- Max dnevna doza!
- Nema ga u Srbiji

Tramadol: “slab opioid”

- 2x jači od codeina, 5x slabiji od Mo
- Nociceptivni i neuropatski bol
- Za oralnu (SR, IR), parenteralnu i rektalnu upotrebu
- Max dnevna doza: 400 mg

Jaki opioidi

Čisti agonisti

Morphine
Methadone
Fentanyl TD
Oxycodone
Hydromorphone
Oxymorphone
Levorphanole

Parcialni agonisti

Buprenorphine

Mešani agonisti- antagonisti

~~Pentazocine
Butorphanole~~

Umeren do jak bol (≥ 5 NRS)

ORALNI MORFIN

Dva tipa oralnih formula:

- **Brzo delujući (IR):**

kratko delujući Mo, Q4h

Na početku lečenja bola (titracija doze) i za “proboj bola”

Sporo oslobađajući (SR):

dugo-delujući Mo, Q12h, Q24h

Lečenje hroničnog bola

Za početak lečenja ako IR oblici nisu dostupni

Bioraspoloživost Morfina ide od **19%**
do 47% .

Ova varijabilnost determiniše enormne
inter-individualne varijacije u dozi
potrebnoj za dovoljnu analgeziju

Opioidi: način davanja

Oralni:

Kratko-delujući (IR): 4-6h

Dugo-delujući (SR): 12-24h

Transmukozalni (lollipop, bukalne tablete)

Rektalni

Transdermalni

Subkutani (injekcije / infuzije)

Intravenski (injekcije/infuzija)

Intraspinalni (epiduralni, intratekalni)

PCA (intravenski/epiduralni)

Intramuskularni način davanja se NE PREPORUČUJE

MORFIN

Oralni vs alternativni način davanja

- Rektalno:oralno = 1:1
- SC*, IV:oralno=1:2-3 (1 mg sc=2-3 mg p.o)
- Spinalni put (epiduralni 1/10 p.o, intratekalni 1/100 p.o)
- Topikalni način

* SC inj., CSCI   ** IM put nije preporučljiv!!!

Opiodi: doziranje

- Startna doza (*“start low, go slow”*)
- Individualna titracija doze (nema standardne doze)
- Slabi opiodi: max. doza
- Jaki opiodi (čisti agonisti): nema max. Već optimalne doze
- Regularne doze (*“by the clock”*) i doze za proboj bola

Alternativni jaki opioidi

- Sličan analgetski efekat kao Mo
- Različita farmakokinetika, tolerabilnost i putevi administracije
- Promena jednog jakog opioida u drugi (switching)
- Dodatak jednog jakog opioida drugom (semi-switching)

Cilj: bolji balans oslobađanja bola i toksičnosti

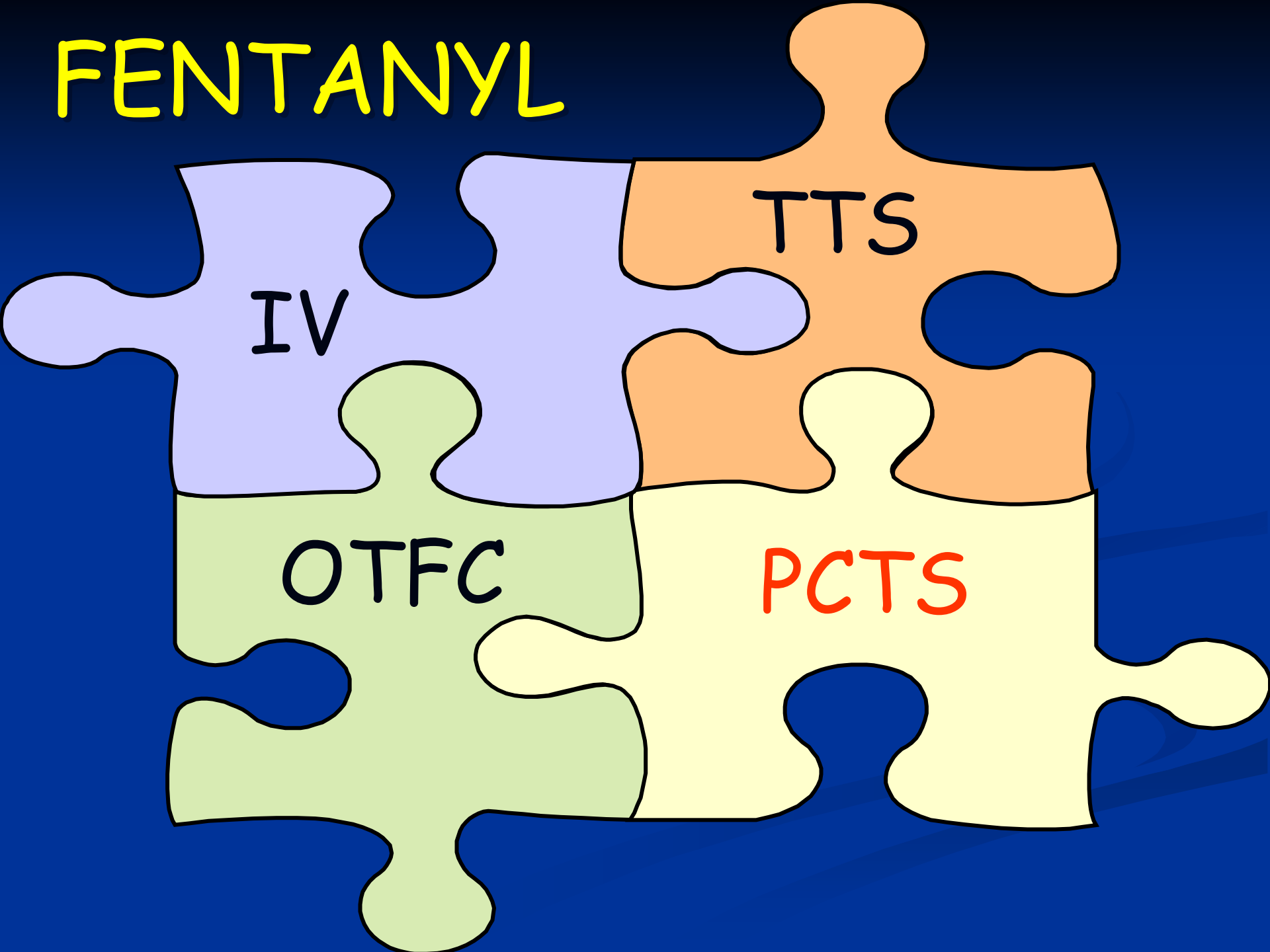
FENTANYL

IV

TTS

OTFC

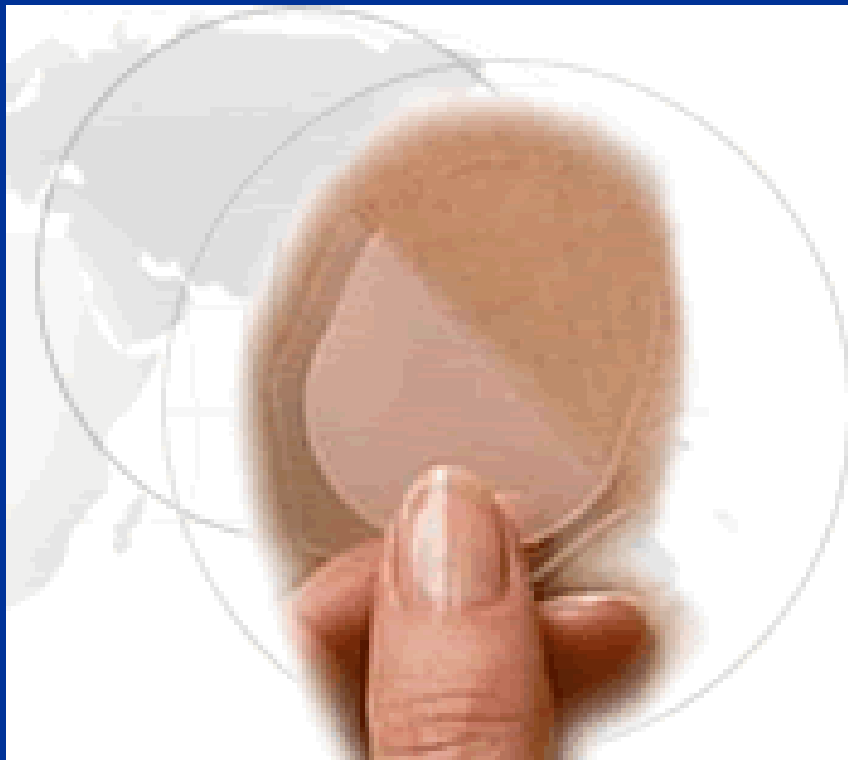
PCTS

Morfin i alternativni opioidi za kancerski bol:

- ...
- **Transdermalni fentanyl** je efikasna alternativa oralnom Mo ali je najbolje sačuvati ga za pacijente čije potrebe za Mo su stabilne.
- Transdermalni fentanyl ima i specifične prednosti za pacijente ako ne mogu da uzimaju lek oralno, kao alternativa SC putu
- ...

Fentanyl TTS

Transdermalni fentanyl.

Male molekulske težine

Liposolubilan

Fentanyl patch

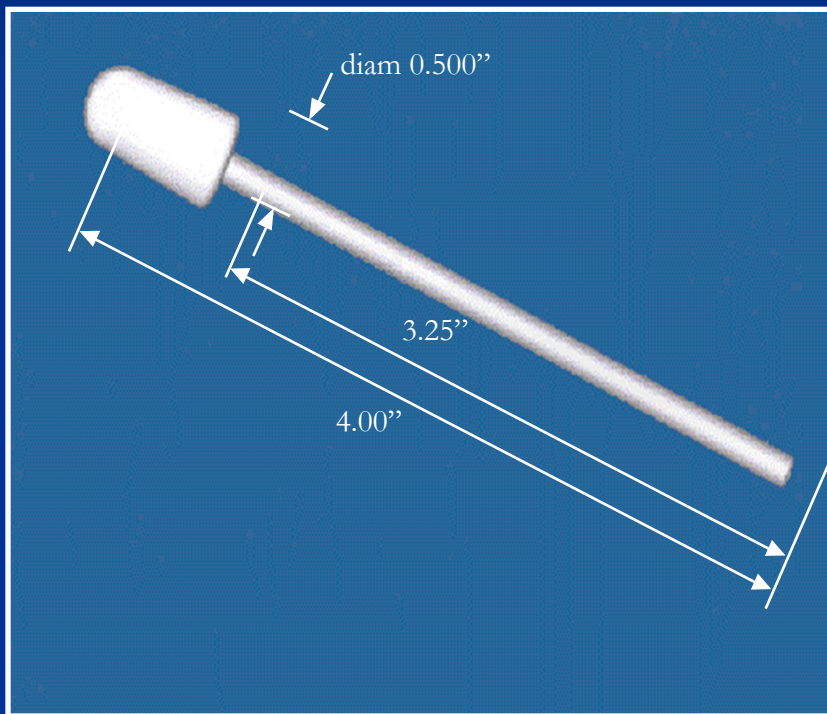
Prednosti u odnosu na Mo:

- Duže dejstvo (48h-72h)
- Bolje se toleriše
- Može se koristiti umesto oralnih oblika
- Pogodnost upotrebe
- Bez aktivnih metabolita
- Nema podešavanja doza kod renalne i hepaticne insuficijencije

Morfin i alternativni opioidi za kancerski bol:

- ...
- **Oralni transmukozalni fentanyl citrate (OTFC)** je efikasan za "proboj bola" kod ptc stabilizovanih sa regularnim Mo ili kao alternativni 3 korak opioida
- ...

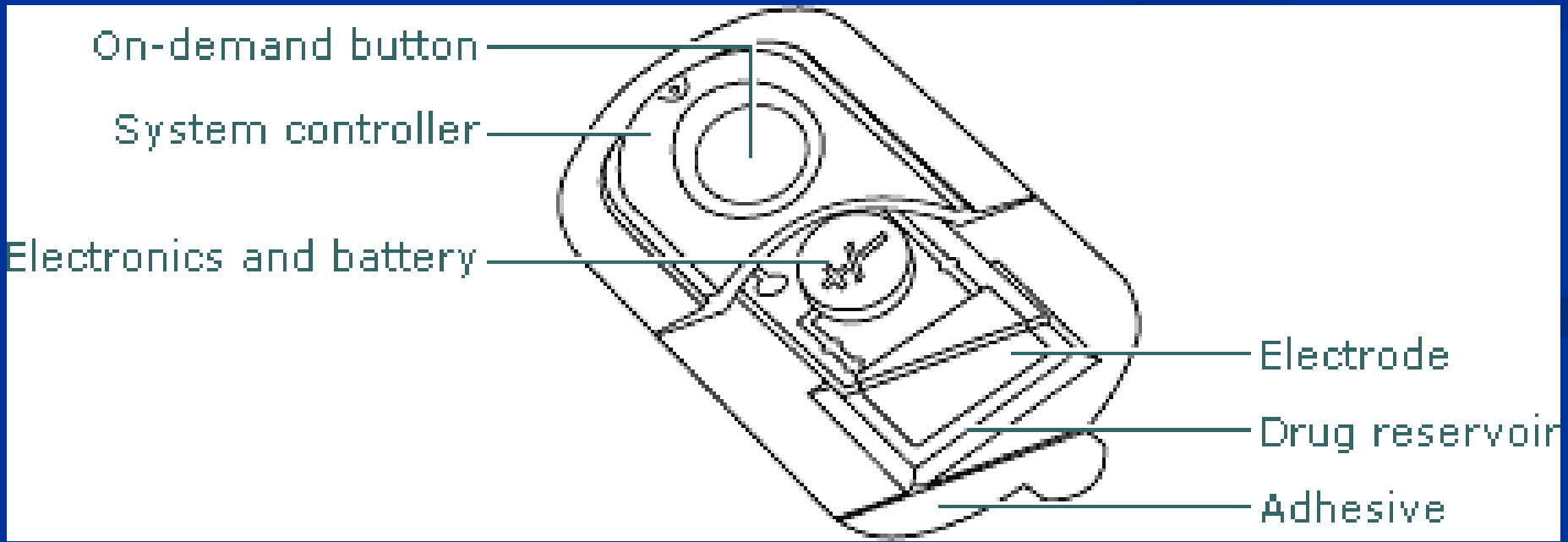
Benefiti Oralnih Transmukozalnih Sistema

- Brz nastup dejstva
- Kontrolabilna doza-efekat
- Povećana sigurnost
- Upotrebljivost
- Ne-invazivno, ne-oštećuje
- Cost-effective

Patient Controlled Transdermal Analgesia System (PCTS)

- Bazirano na elektrotransportu (E-TRANS® ALZA Corp.)
- Koristi jednosmernu struju niskog intenziteta da pokreće fentanyl kroz kožu u subkutani prostor

Methadone

- Čist agonist μ opioidnih receptora
- Antagonist NMDA receptora
- Presinaptički blokator serotonin re-uptake-a (pojačanje descendente inhibicije bola)

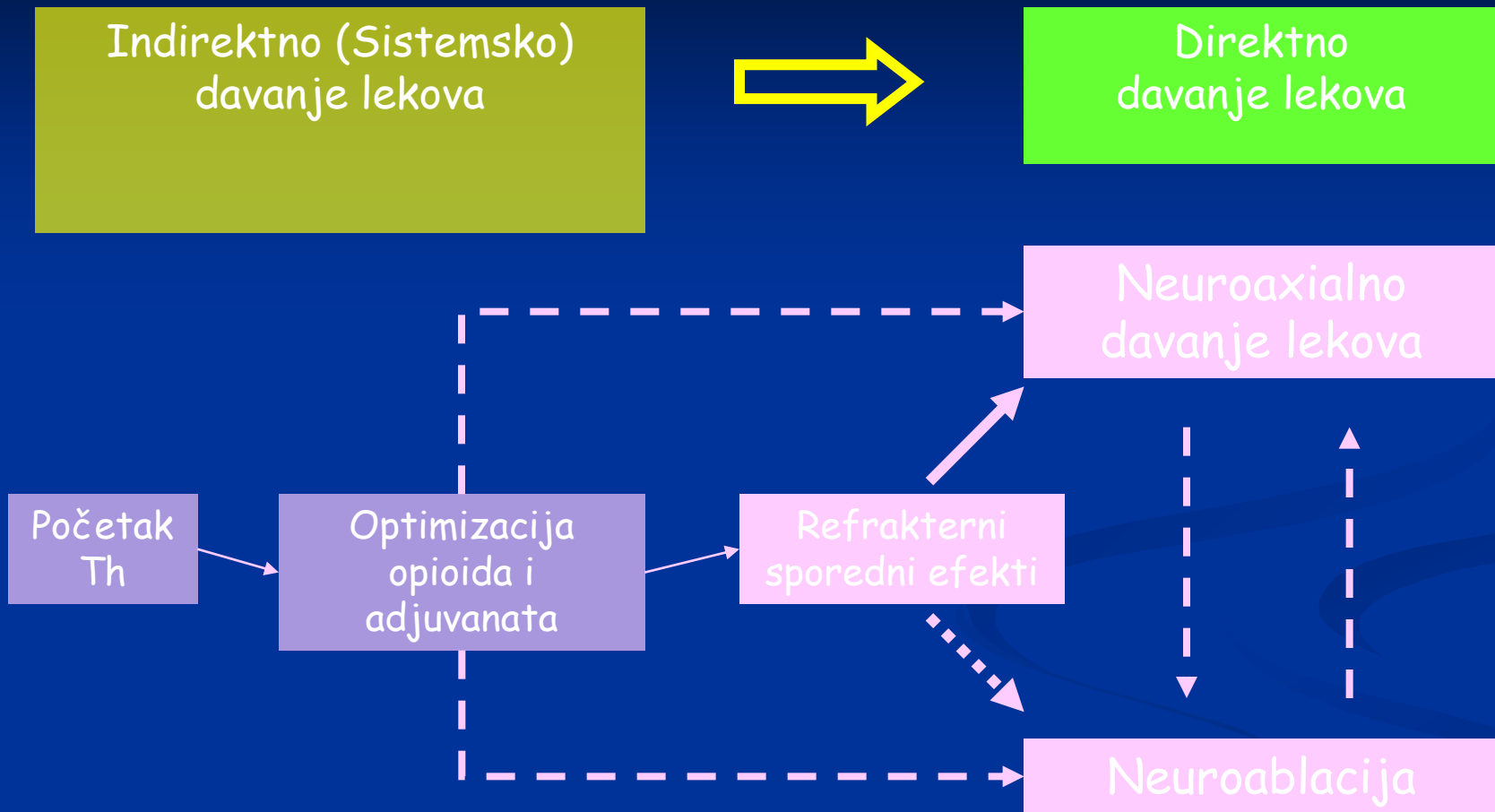
METADON

- ***d-isomer*: Navodni NMDA-antagonist**
  - **Aktivan u neuropatskom bolu**
  - **Smanjuje Hiperalgheziju**

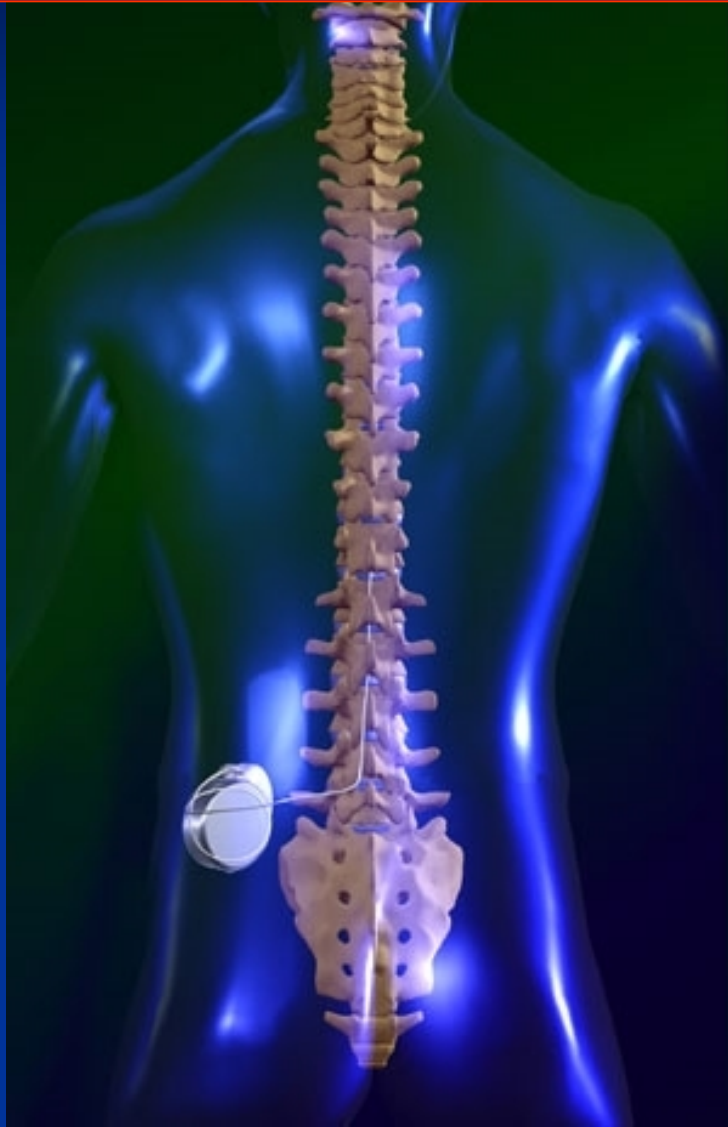
Inturrisi et al., Min Anest 2005; 71: 1435-7

- **Raspoloživ u 2 oblika**
  - **Injekcije** (10mg/ml)
  - **Oralni**

Paradigma lečenja Ca bola

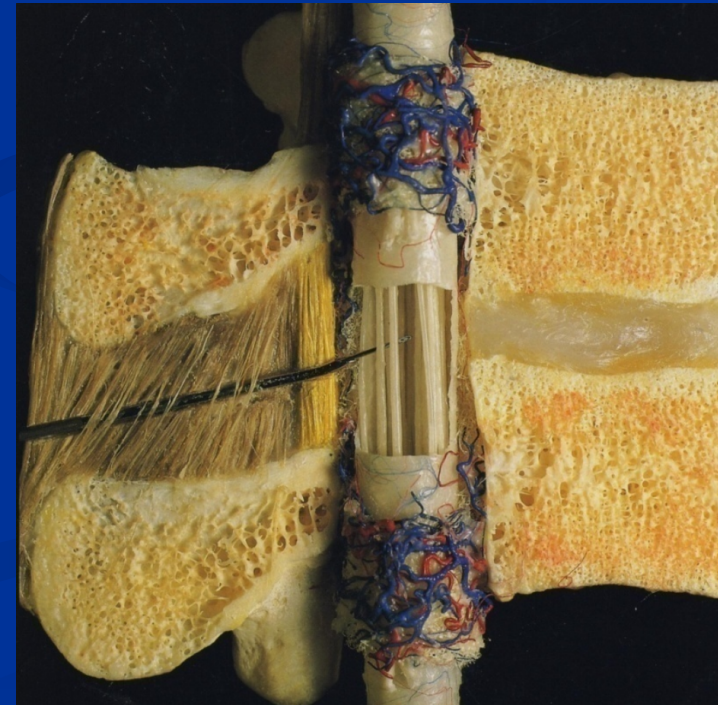
Korak 4° INTERVENCIJE

- Spinalno davanje lekova

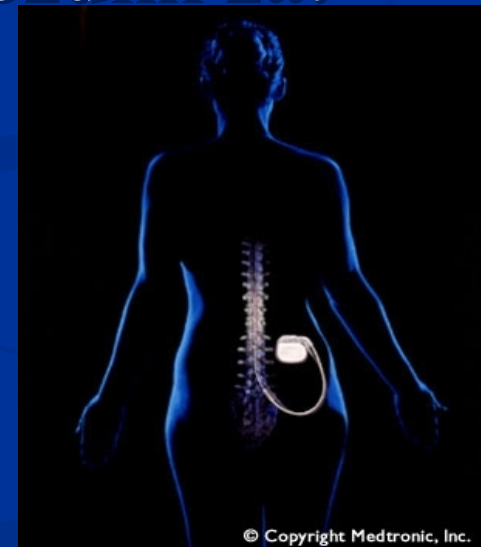
NEUROAXIALNA TERAPIJA

- Insuficijencija konvencionalne farmakoterapije
- Slab odgovor na oralne/parenteralne opioide
- Sporedni efekti usled povećanja doze
  - Upotreba malih doza—
morfina + lokalni anestetik + adjuvanti

Intraspinalna Terapija

- Otkriće receptora u kičmenoj moždini za:
  - Opioide
  - Adrenergičke alpha agoniste
  - Alpha 2 agoniste (Clonidine)
  - Serotonergike
  - GABA

Potencijalne Prednosti Intratekalnog davanja Lekova za Nemaligni Bol

- Efikasnija kontrola bola i komfor
- Umanjenje sporednih efekata
- Smanjena potrošnja sistemskih lekova
- Poboljšan QoL, povećana produktivnost, vraćanje radne sposobnosti, i produžen QoL
- Dugotrajni ekonomski benefiti

Intraspinalna Terapija

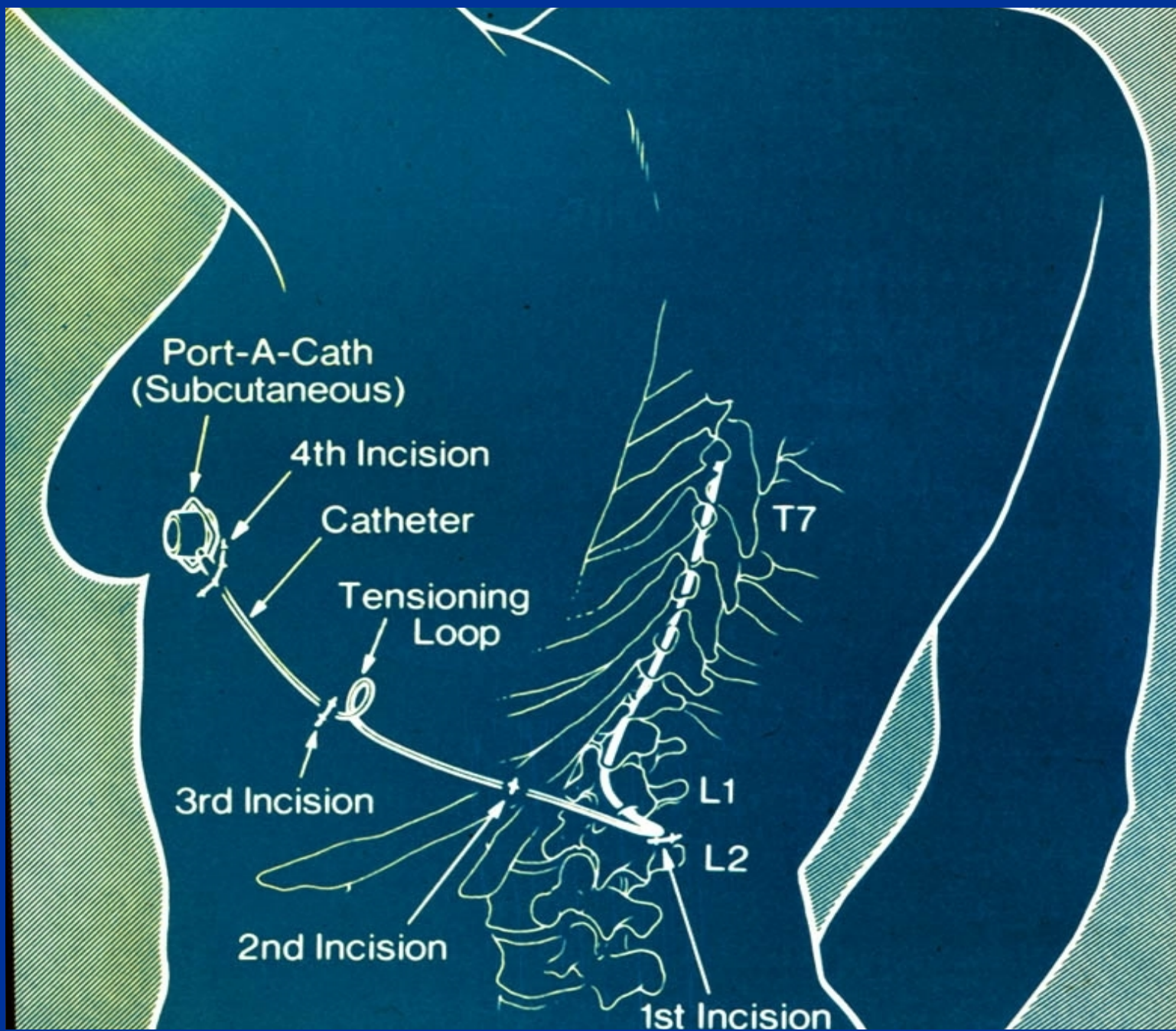
- Portali
  - Epiduralni i Intratekalni kateteri.
- Implantabilne Pumpe & Intratekalni kateteri

Omogućuju 10- 100 puta manju dozu sa povećanjem efikasnosti i značajnim smanjenjem sporednih efekata (sistemskih).

Implanti – Portali

Port-A-Cath
(Subcutaneous)

4th Incision

Catheter

Tensioning
Loop

3rd Incision

2nd Incision

1st Incision

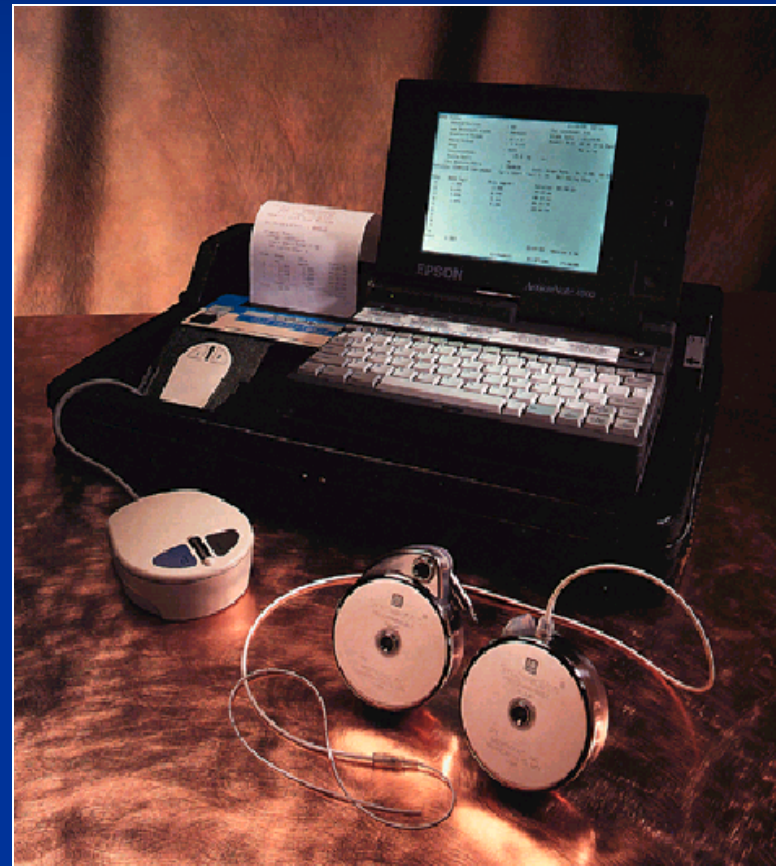
T7

L1

L2

Intratekalna Pumpa

- **Kancerski bol, Neuropatski bol, Paralize**
- **Opioidi, Lokalni anestetici, Baklofen, Clonidin, Neostigmin, Gabapentin**
- **Dugoročno praćenje pacijenata sa odličnim rezultatima**

HEPMP

HIGHER EDUCATION PAIN MEDICINE PROJECT

Strengthening Capacities for Higher Education of Pain Medicine in
Western Balkan countries – HEPMP

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

HVALA NA PAŽNJI !!!